

Üretim, İletim ve Dağıtımda Özelleştirme ve Dışa Bağımlılık

Doğukan Yurttaş
Elektrik-Elektronik Mühendisi
dogukan.yurttas@emo.org.tr

Sunum Planı

01

Özelleştirme
Tarihçesi

02

Yapısal Durum

03

Özelleştirmenin
Sonuçları

04

Öneriler

01

Özelleştirme Tarihçesi

Özelleştirmenin Tarihsel Serüveni

Özelleştirme Başlangıç Dönemi (1984-2001)

- İngiltere’de başlayan özelleştirme süreci, 1980’lerden itibaren Türkiye’ye de taşındı.
- 1984 sonrası özel sektör elektrik üretimine açıldı; YİD, Yİ ve İHD modelleri yaygınlaştı.

Piyasa Dönemi (2001-2015)

- 2001’de yürürlüğe giren Elektrik Piyasası Kanunu ile rekabete dayalı serbest piyasa modeli kuruldu; TEAŞ üç ayrı kamu şirketine bölündü
- Elektrik üretim ve dağıtım kademeli biçimde özelleştirildi, 2013’e gelindiğinde dağıtım tamamen özel sektöre devredildi.

Serbest Piyasa Dönemi(2015-)

- EPIAŞ’ın Kurulması

Özelleştirmelerin Temel Gerekçeleri

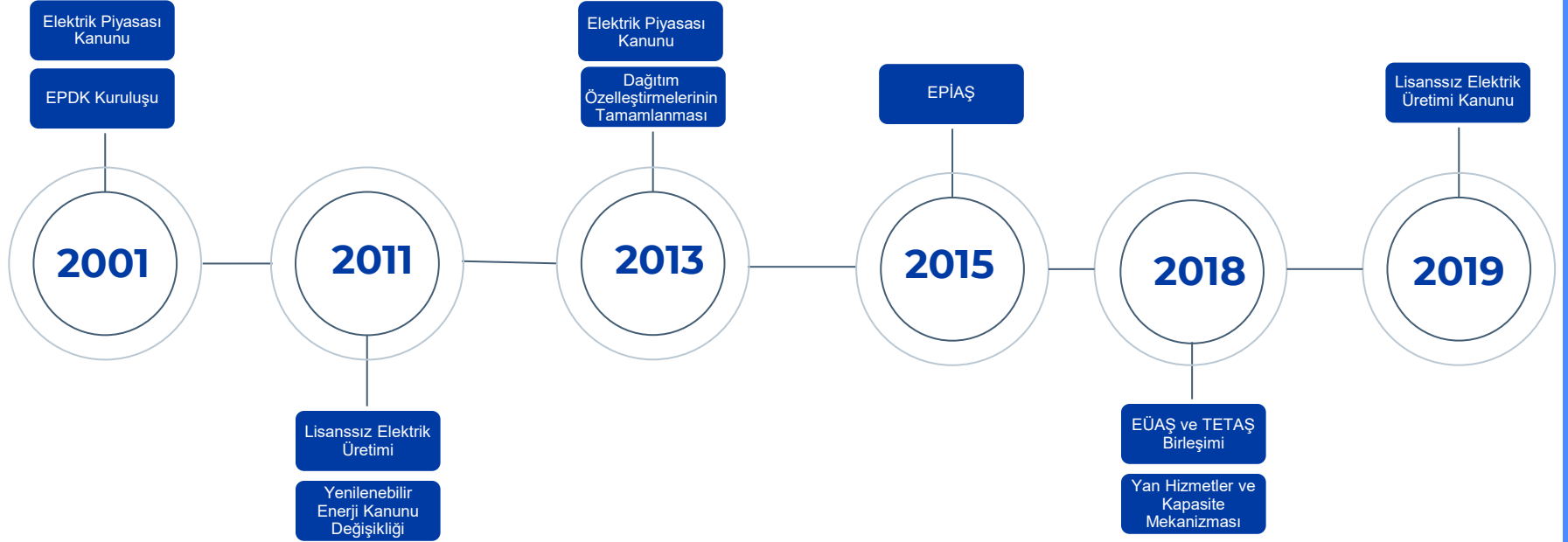
Elektrik enerjisi arz güvenliğinin sağlanması ve arz kalitesinin artırılması

Rekabet sonucu sağlanan faydaların tüketicilere yansıtılması

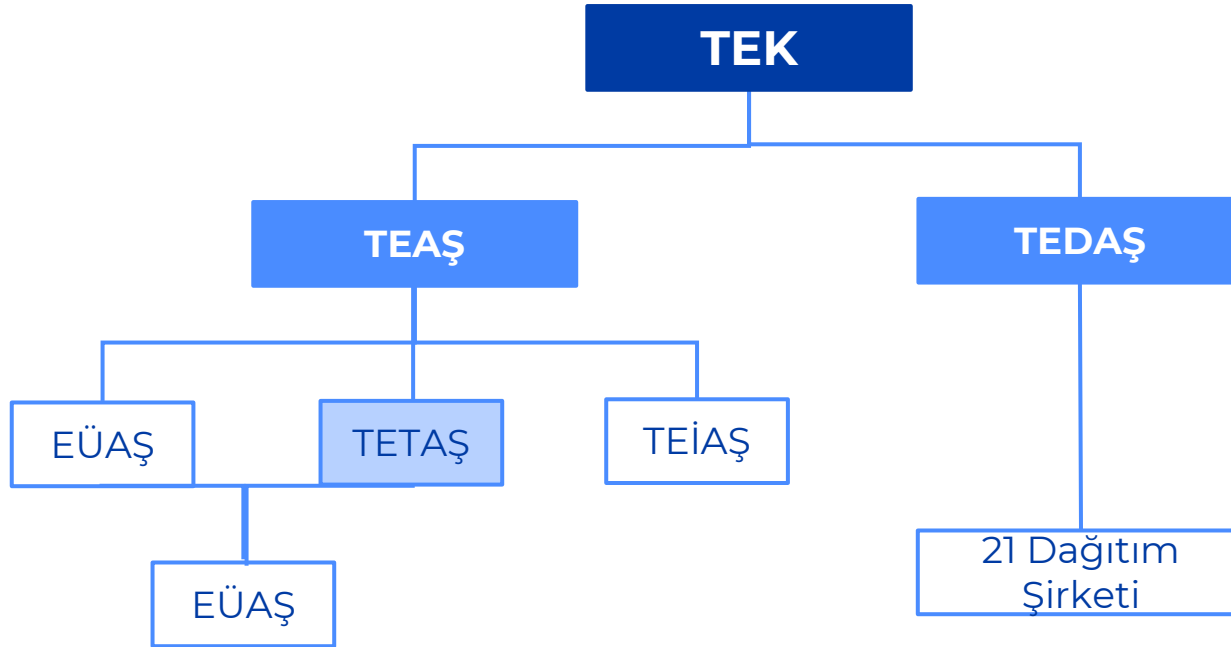
Yenileme ve genişleme yatırımlarının özel sektör tarafından yapılması

Kayıp/kaçağın azaltılması

Özelleştirmenin Tarihsel Serüveni

TEK'in Parçalanması

TEİAŞ'ın Özelleştirilmesi

Başlangıç

ETKB 2019-2023 Strateji Belgesinde Türkiye Elektrik İletim AŞ (TEİAŞ)' ın özelleştirilmesine dair bir bildirim ve ifade yer almasa da 3.7.2021 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2.7.2021 tarih ve 421 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile özelleştirilme süreci başlatıldı.

Hazırlık çalışmalarına ilişkin 2022 sonuna kadar hiçbir açıklama yapılmadı. Sürenin dolmasının ardından EMO; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı ve Özelleştirme İdaresi Başkanlığı`na resmi yazılar göndererek, süre uzatımı yapıp yapılmadığını sordu.

TEİAŞ'ın Özelleştirilmesi

Belirsizlik

Özelleştirme İdaresi`nin verdiği yanıtta ise Cumhurbaşkanının 10 Ocak 2023 tarihli ve 6663 sayılı Kararı ile TEİAŞ`ın halka arza yönelik olarak özelleştirme hazırlık işlemlerinin 31 Aralık 2024 tarihine kadar uzatıldığı açıklandı.

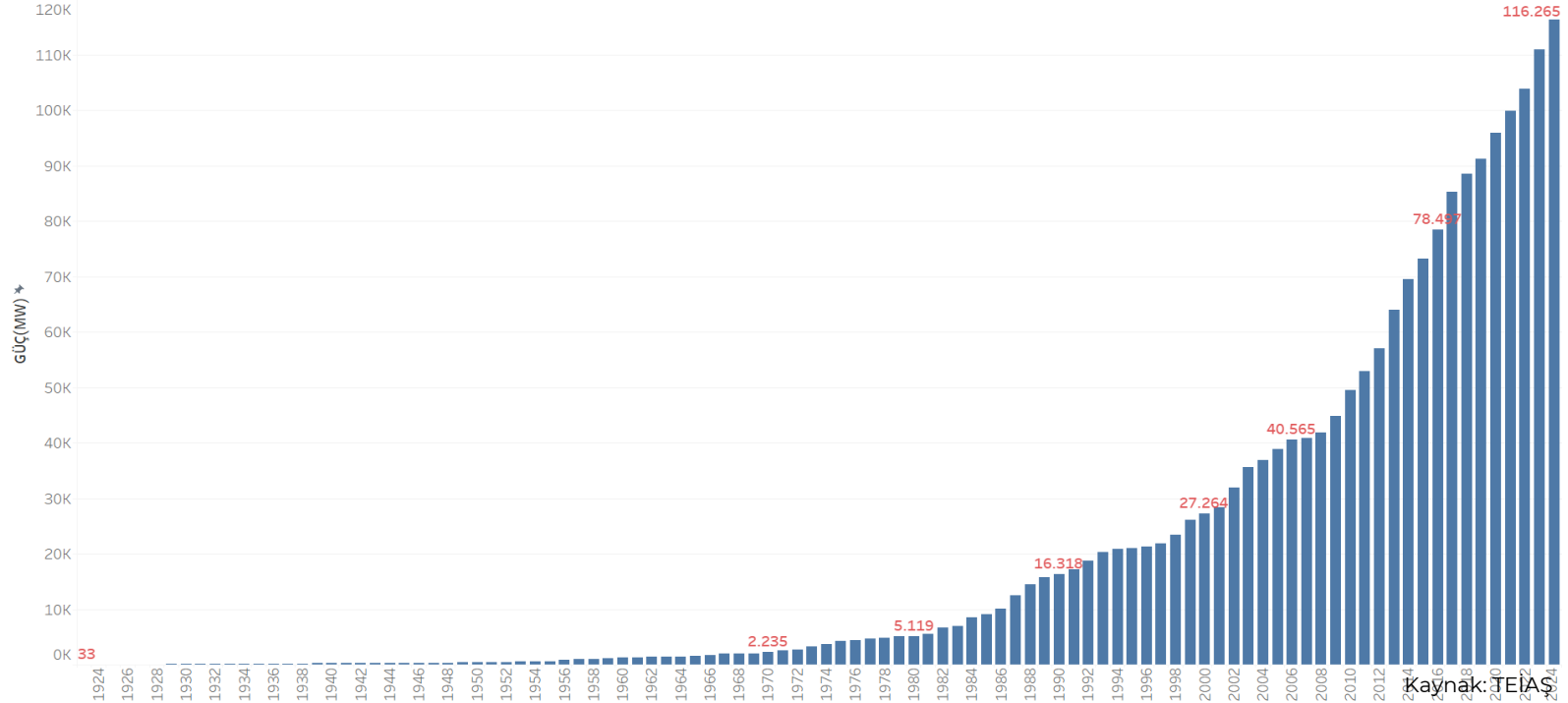
Özelleştirme İdaresi`ne verilen hazırlık süresi bir kez daha dolmasının ardından 27 Aralık 2024 tarihli ve 9326 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile TEİAŞ'ın özelleştirme hazırlık işlemlerinin 31/12/2026 tarihine kadar uzatılmasına karar verildi.

02

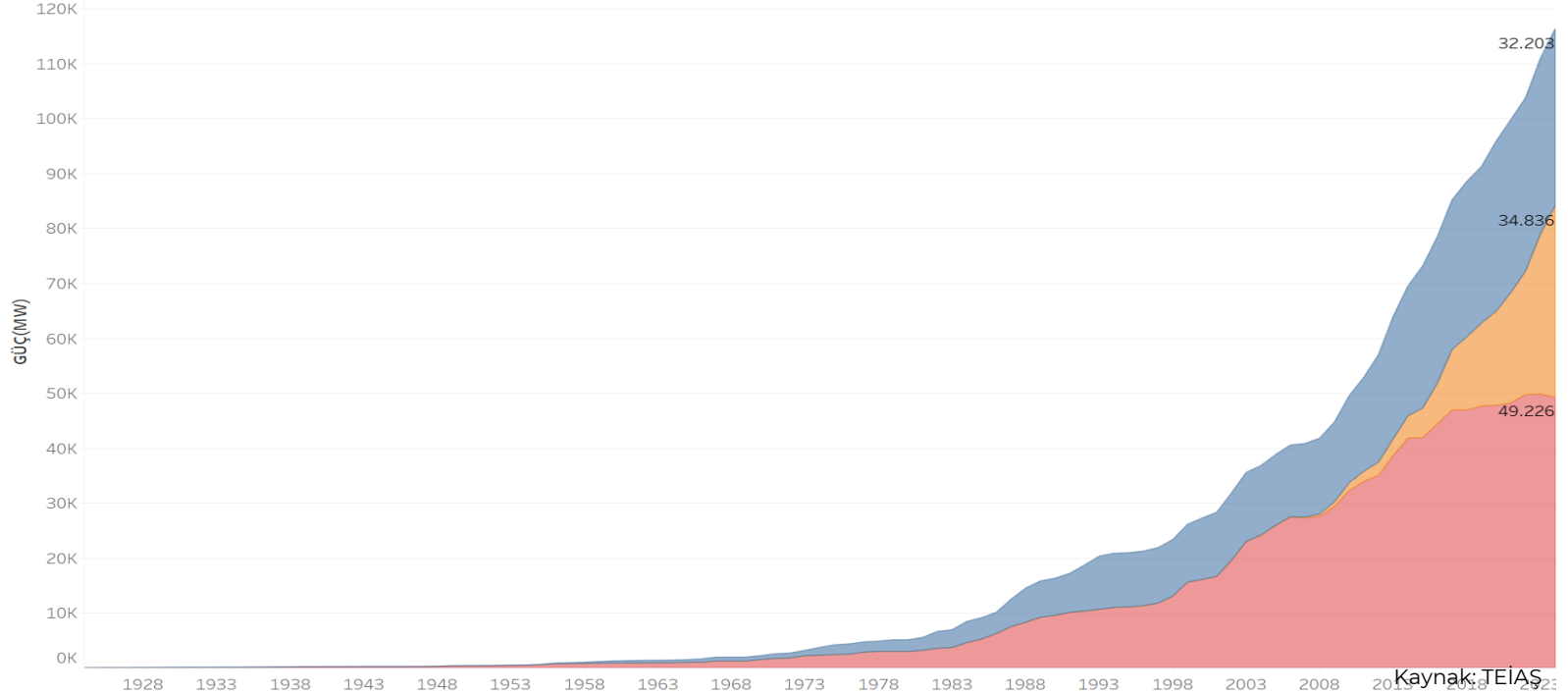
Yapısal Durum

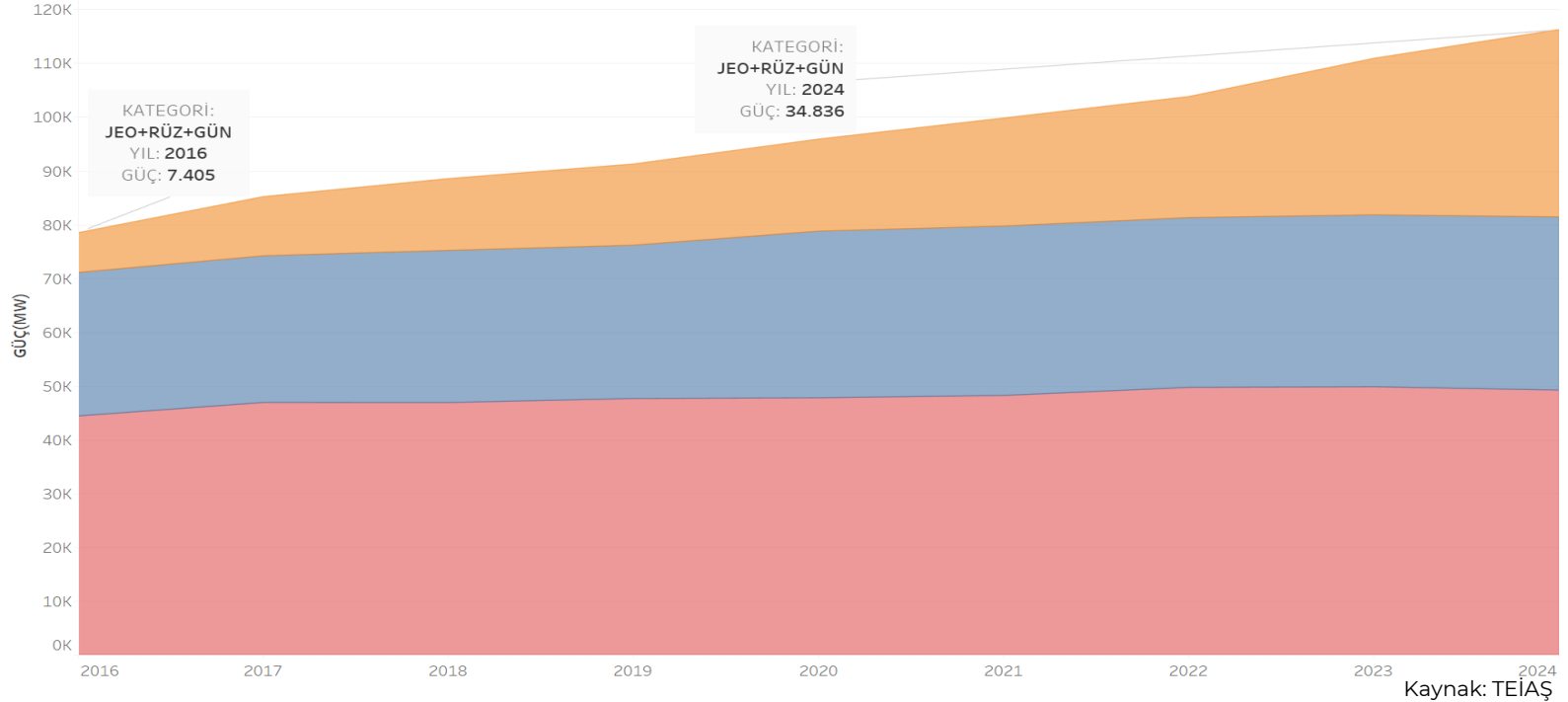
Kurulu Gücün Yıllara Göre Gelişimi

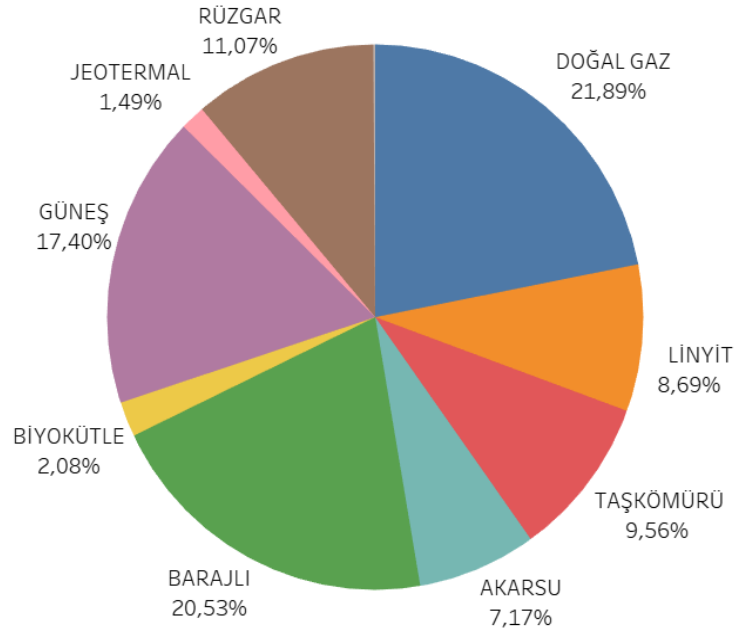
Kurulu Gücün Yıllara ve Kaynaklara Göre Gelişimi

Kurulu Gücün Yıllara ve Kaynaklara Göre Gelişimi(2016-2024)

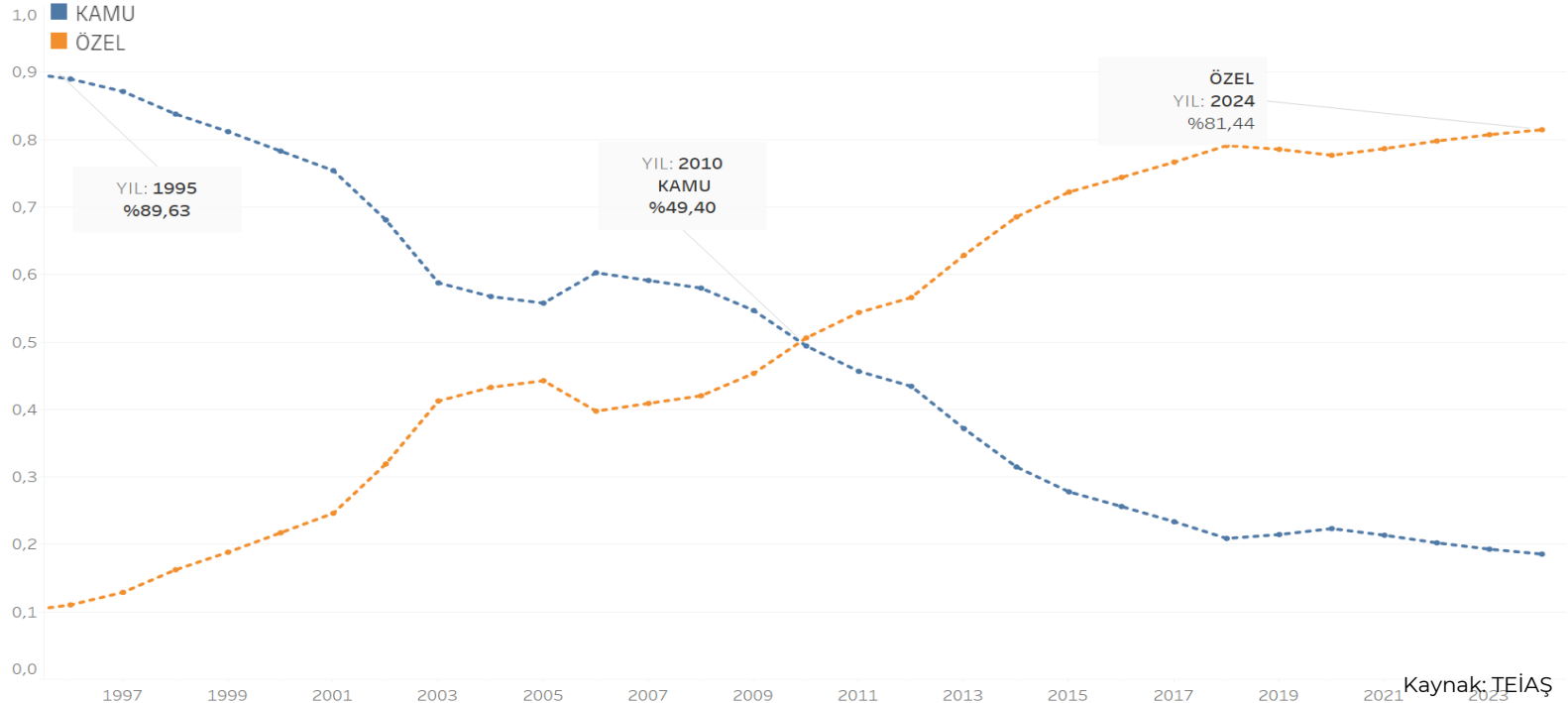

Kurulu Gücün Kaynaklara Göre Dağılımı

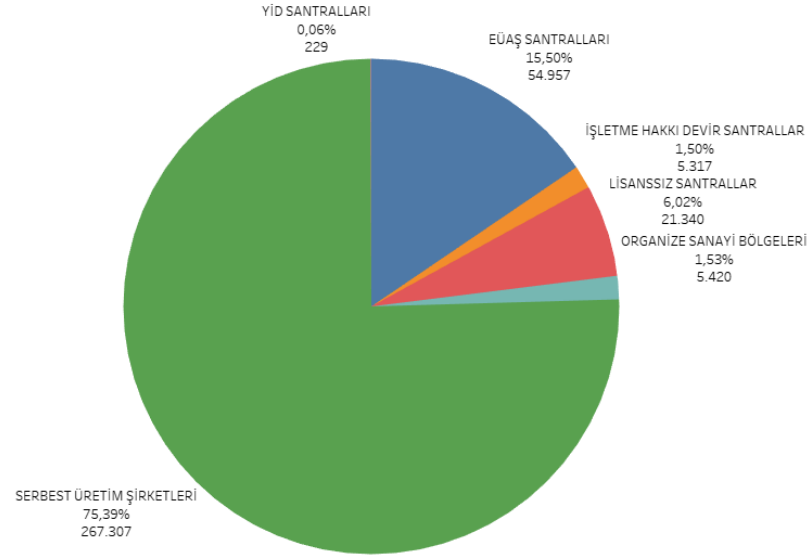

Kaynak: TEİAŞ

Kurulu Gücün Üretici Kuruluşlara Göre Dağılımı (%)

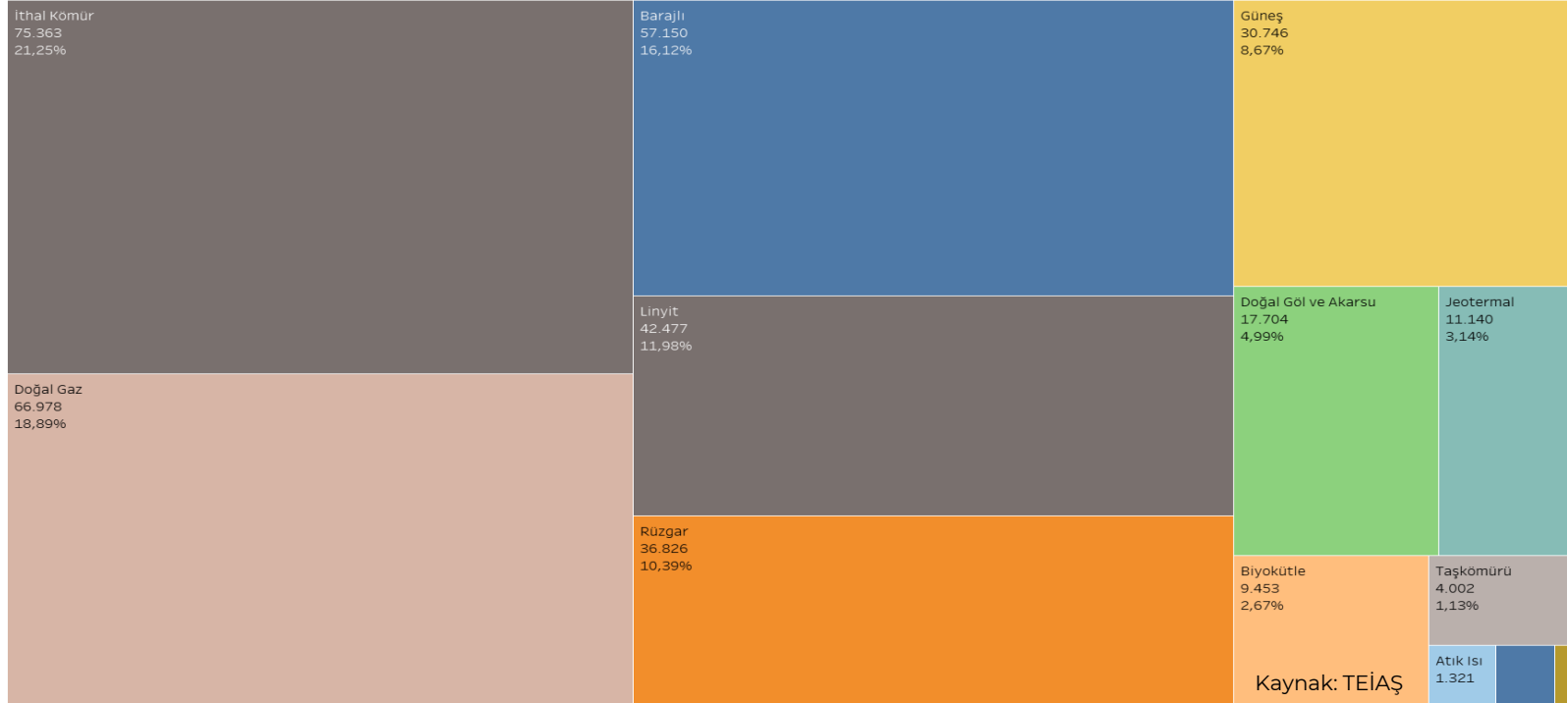

Üretimin Kuruluşlara Göre Dağılımı - 2024 (%)

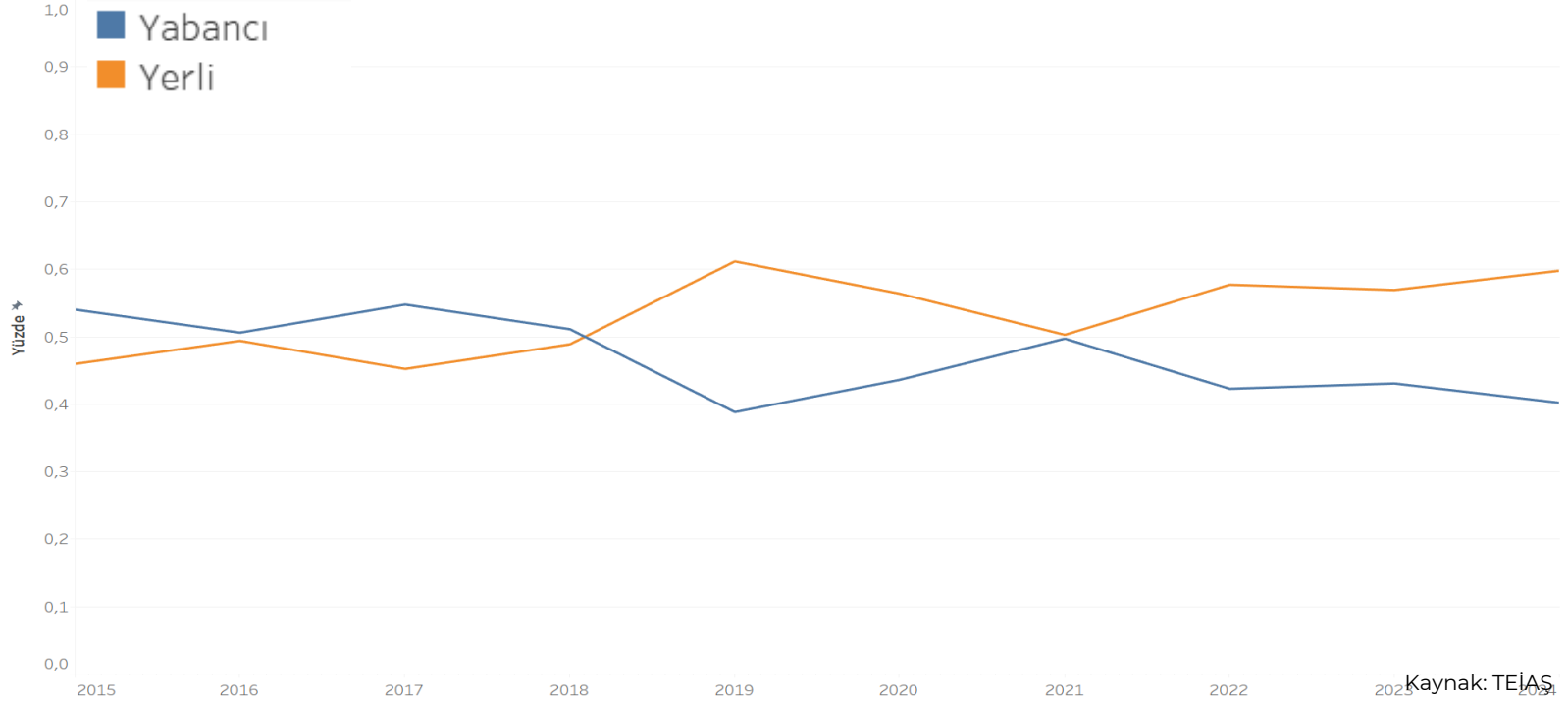

Kaynak: TEİAŞ

Üretimin Kaynaklara Göre Dağılımı - 2024 (GWh)

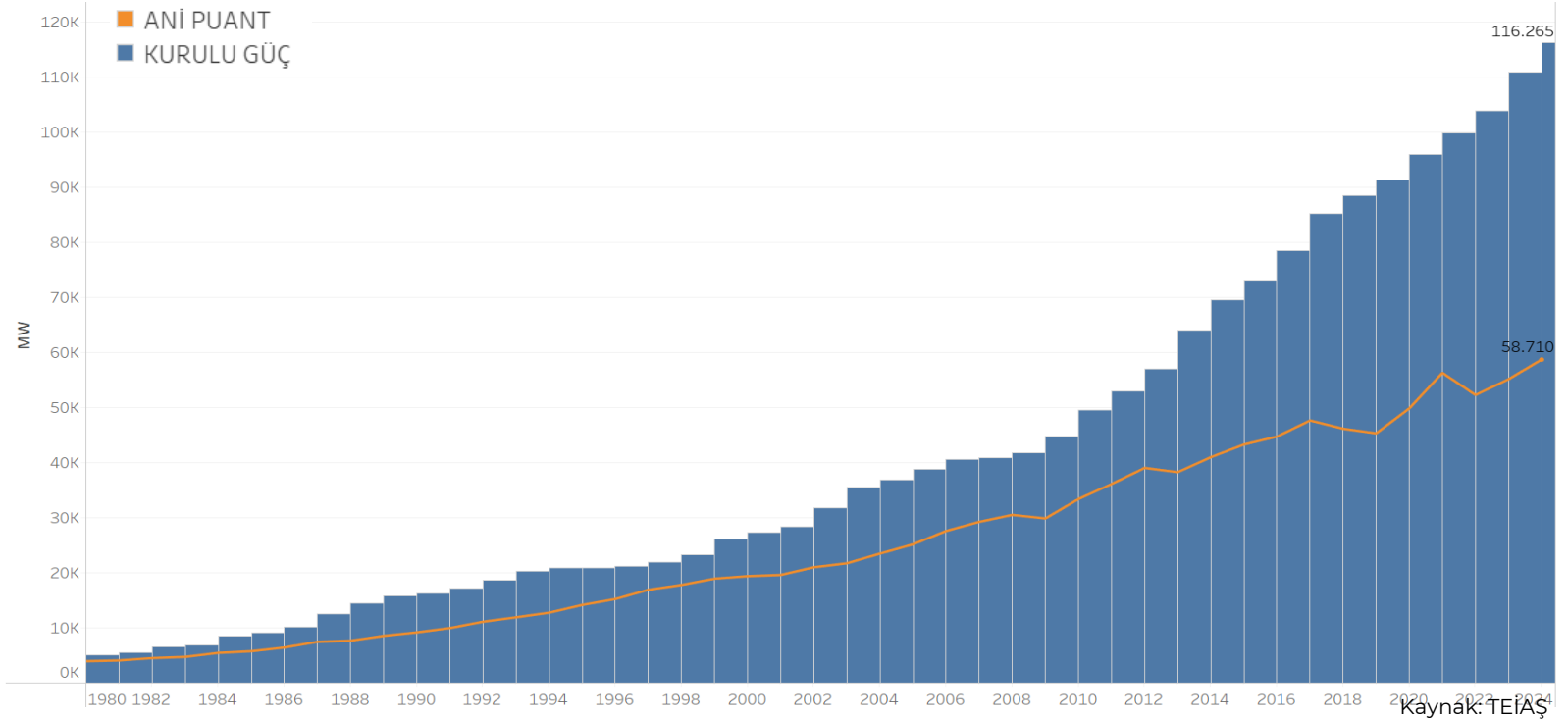

Üretimin Kaynaklara Göre Dağılımı - 2024 (GWh)

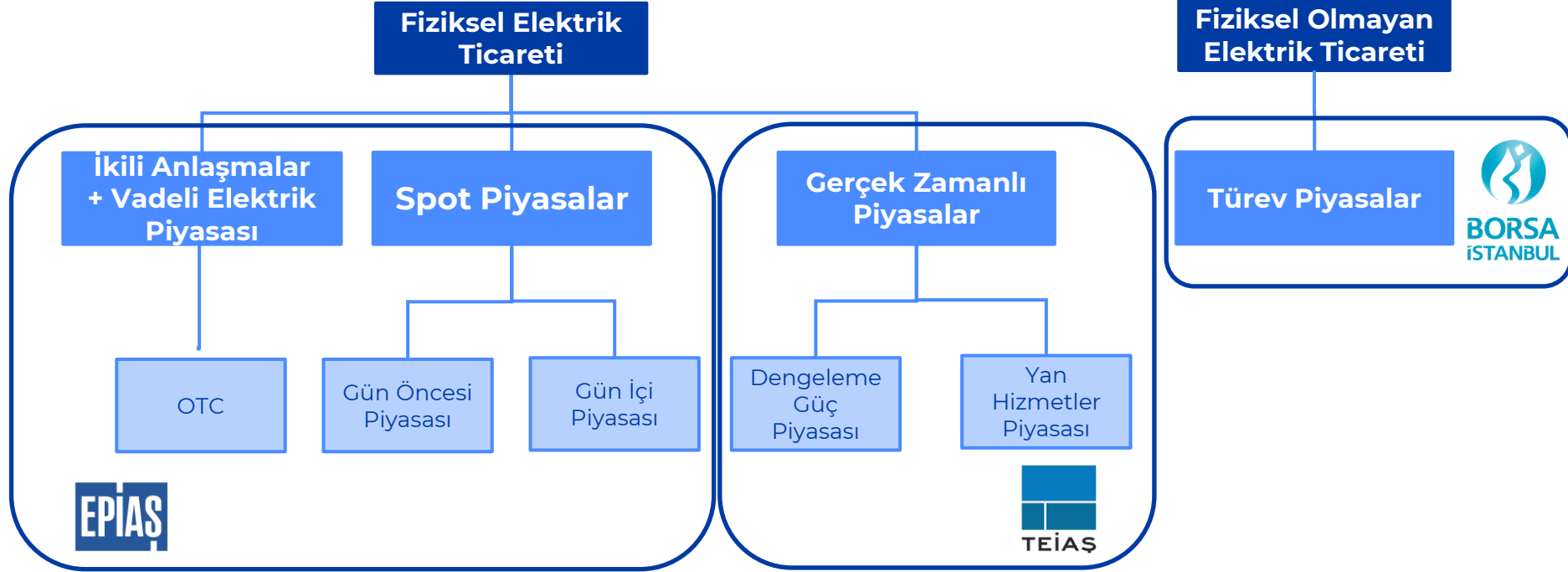

Kaynak: TEİAŞ

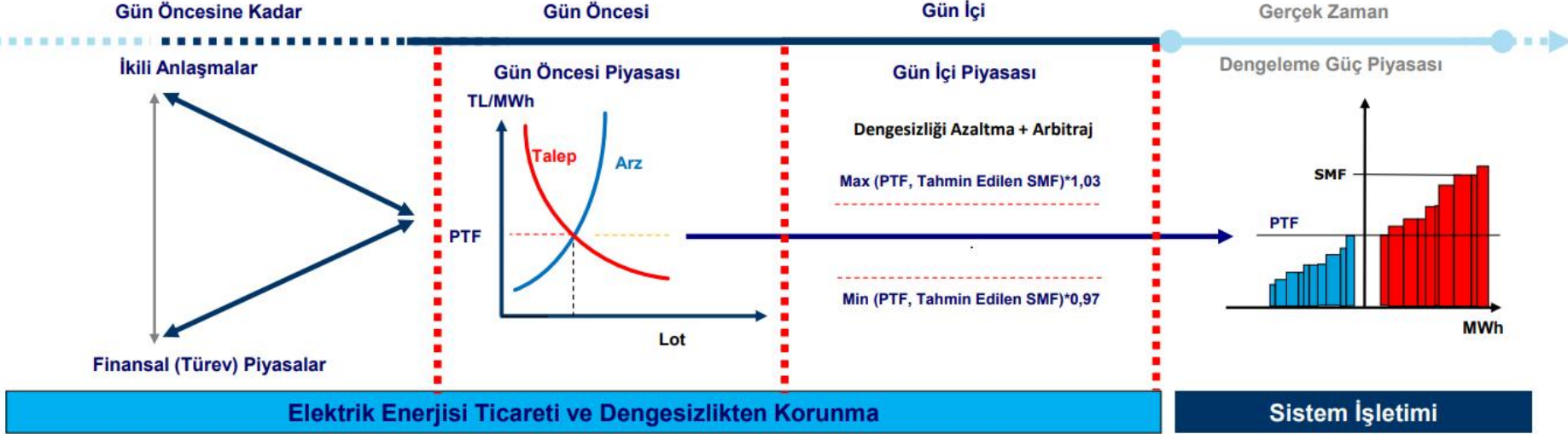
Kurulu Güç ve Ani Puant(1980-2024)

BORSA YAPISI

BORSA YAPISI

Özet

Üretim-Tüketim

2024 yılında tüketim 353.579,8 GWh üretim ise 354.570,2 GWh olarak gerçekleşmiştir.

Kurulu Güç

71.191,3 MW'ı termik(biogaz, jeotermal, güneş dahil), 32.203 MW'ı hidrolik, 12.870,8 MW'ı rüzgar santrallerinden oluşmaktadır.

Elektrik Üretimi

Bu üretimin sadece 54.957,1 GWh'i kamu santrallerinca gerçekleştirilmiştir.

Puant

Sistem ani puantı 23 Temmuz günü 58.709,8 MW olarak gerçekleşmiştir. Ani puanta kamu santrallerinin katkısı %21,5 olmuştur.

Kurulu Güç

2024 yılında sisteme 5.618,8 MW güç ilave olarak toplam kurulu güç 116.265,1 MW olmuştur.

Elektrik Piyasası

Borsa marifeti ile işletilmektedir.

03

Özelleştirme Sonuçları

Sonuç

84,5%

Üretim içinde özel
sektörün payı

47%

2014-2025 arası
üretimde ithal kaynak
kullanım oranı

53%

2024 yılı üretimi
içerisinde fosil yakıt
oranı

10,5%

2023 yılı kayıp kaçak
oranı

Sonuç

Elektrik Üretimi

Fosil Yakıtlara
Bağımlıdır

Elektrik Üretimi

Dışa Bağımlıdır

Elektrik Üretimi

Özel Sektöre Terk
Edilmiştir

Kurulu Güç

Ani Puantı
Karşılayabilecek
Düzeydedir

Dağıtım

Bütünüyle Özel Sektör
Eliyle Yürütülmektedir

İletim

Özelleştirme
Kapsamına Alınmıştır

Elektrik Faturası

230 kWh Tüketim	1.01.2020	1.01.2021	1.01.2022	1.01.2023	1.01.2024	1.01.2025	5.04.2025
Enerji Bedeli	₺ 79,07	₺ 91,45	₺ 182,76	₺ 181,20	₺ 110,90	₺ 113,63	₺ 113,63
Dağıtım Bedeli	₺ 53,03	₺ 56,68	₺ 75,78	₺ 179,14	₺ 197,54	₺ 313,99	₺ 422,32
Fon ve Vergiler	₺ 17,14	₺ 19,46	₺ 30,55	₺ 38,61	₺ 36,94	₺ 49,01	₺ 59,85
Fatura Toplamı	₺ 149,25	₺ 167,59	₺ 289,10	₺ 398,95	₺ 345,39	₺ 476,64	₺ 595,80

Fon ve Vergiler

%249

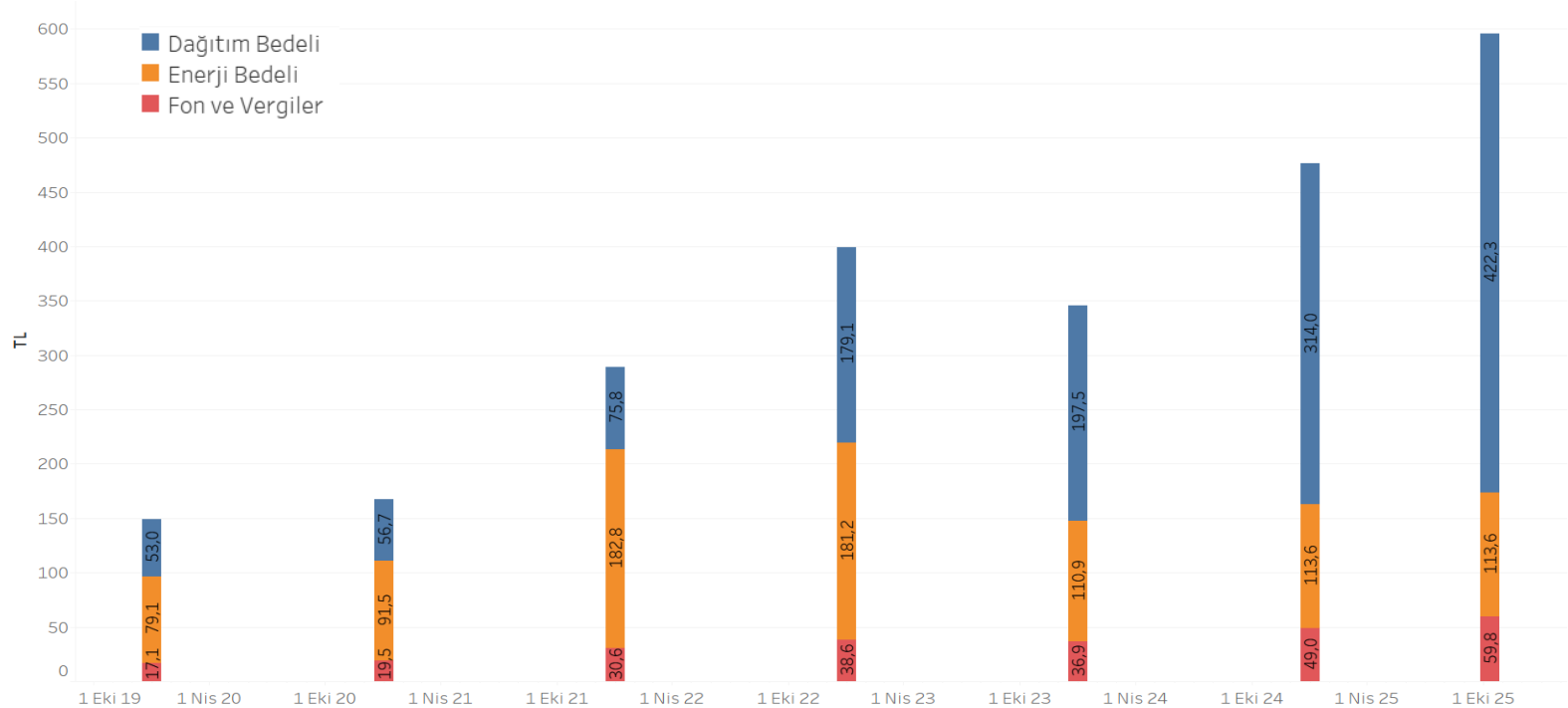
Enerji Bedeli

%43

Dağıtım Bedeli

%696

Elektrik Faturası

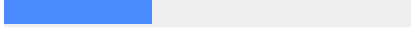
Elektrik Faturası

01.01.2020

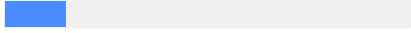
%53

%36

%11

Enerji Bedeli

Dağıtım Bedeli

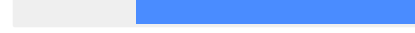
Fon ve Vergiler

11.10.2025

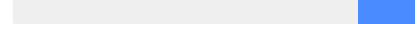
%19

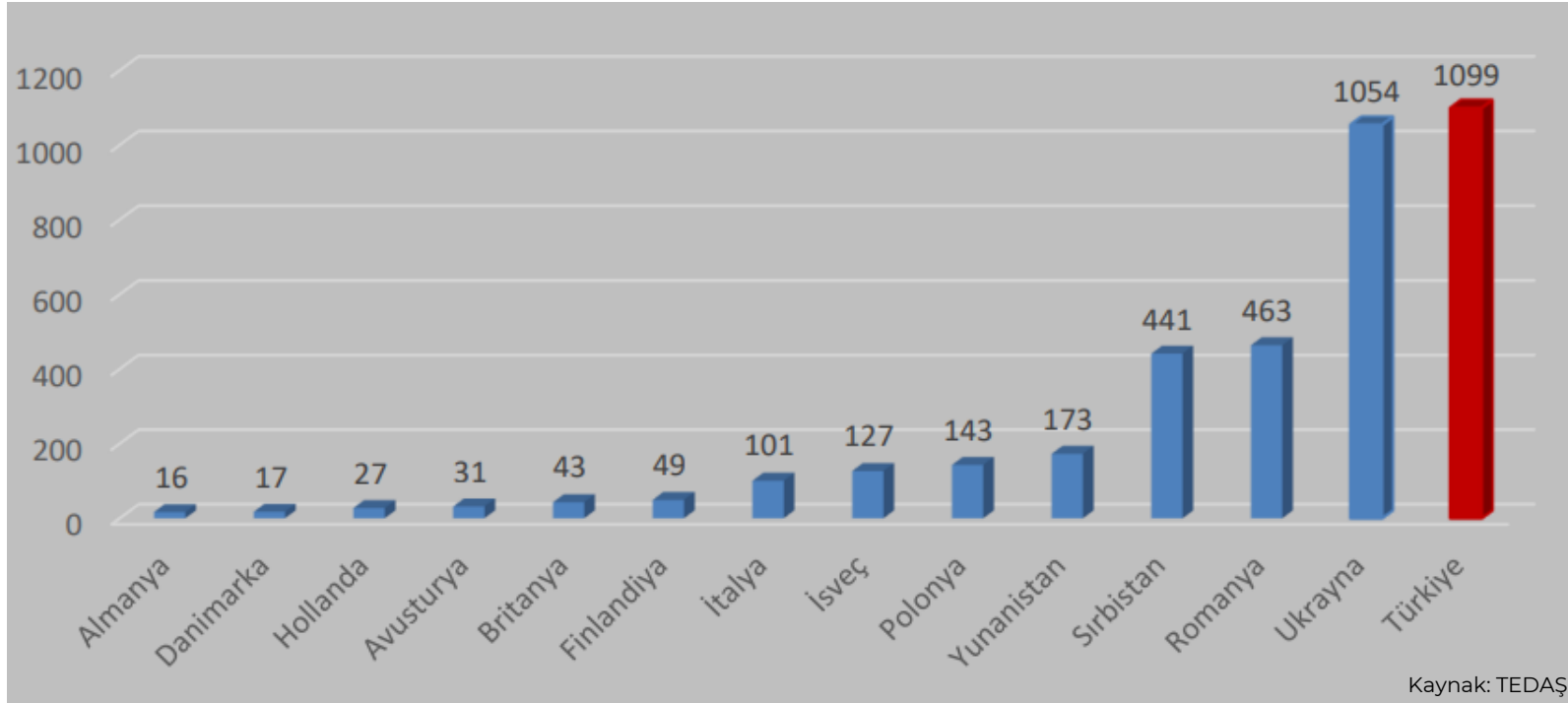
%71

%10

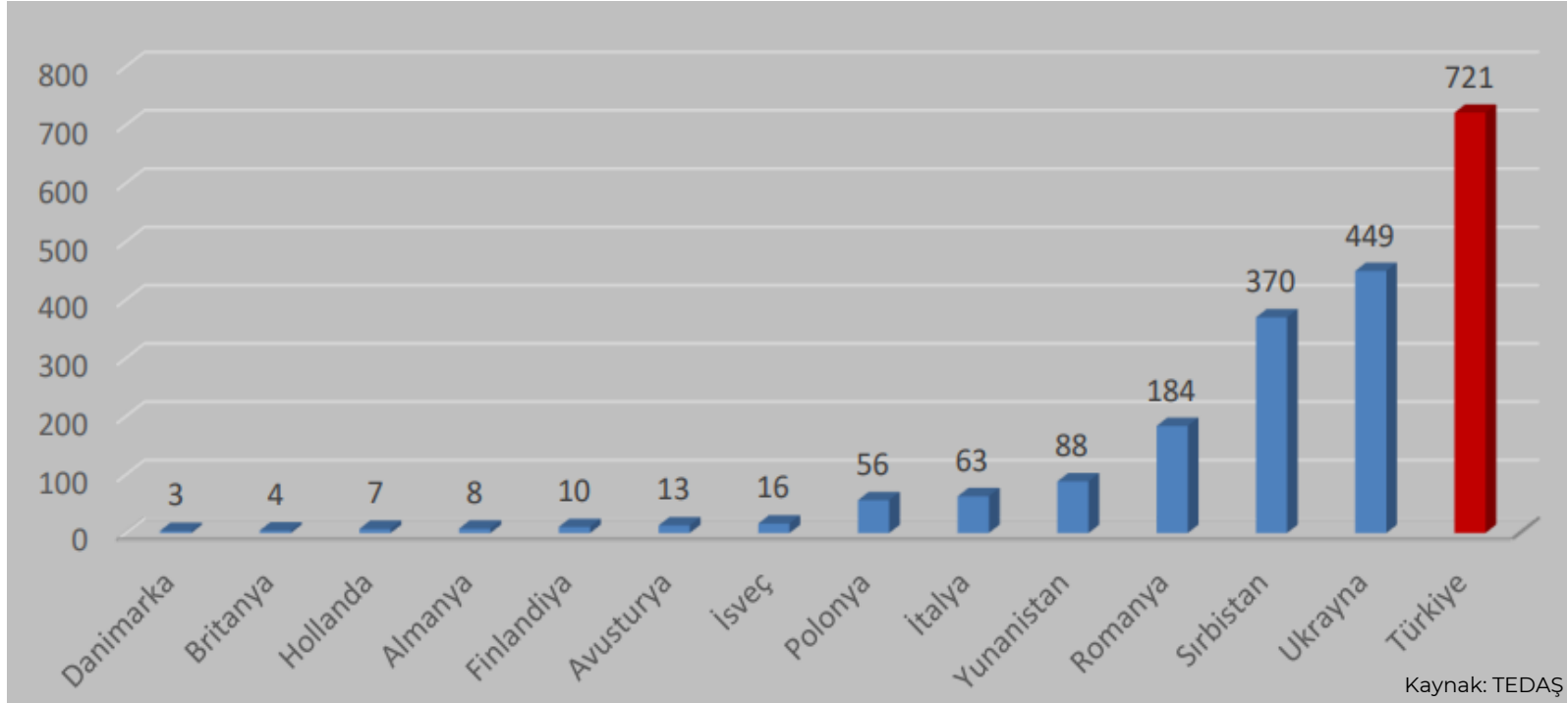

Kullanıcı Başına Bildirimsiz Ortalama Kesinti Süresi- Dakika

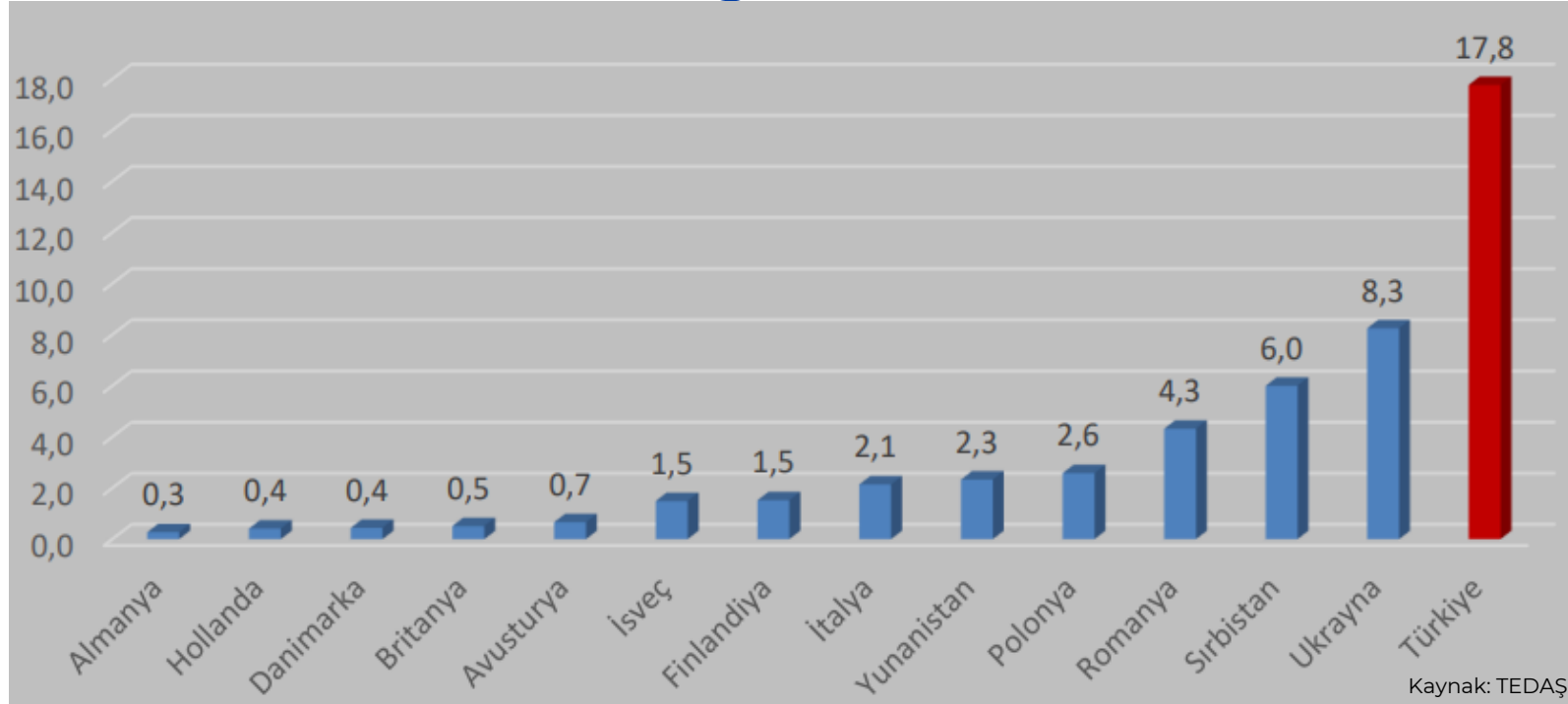

Kaynak: TEDAŞ

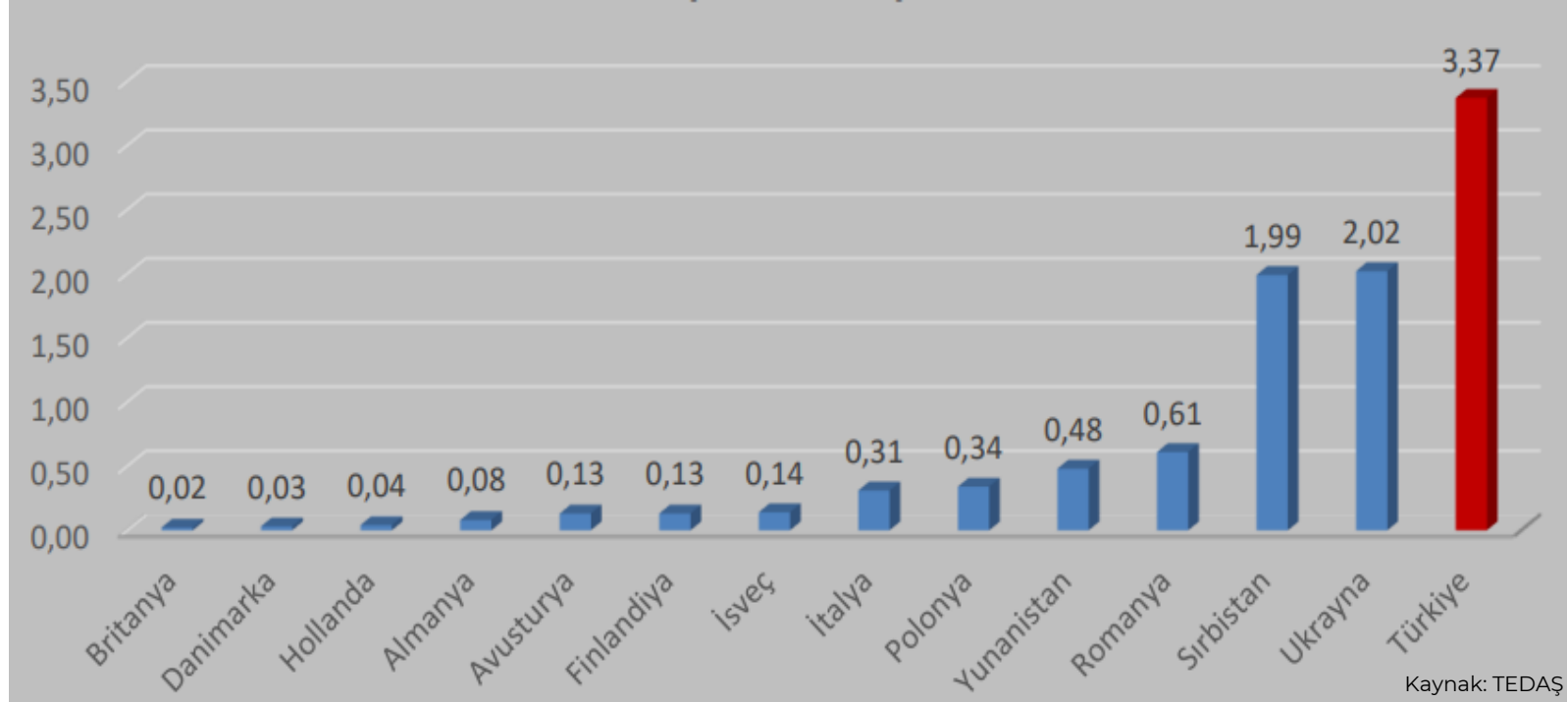
Kullanıcı Başına Bildirimli Ortalama Kesinti Süresi- Dakika

Kullanıcı Başına Bildirimsiz Kesinti Sıklığı - Adet

Kullanıcı Başına Bildirimsiz Kesinti Sıklığı - Adet

Orman Yangınları

7%

2013 Yılı Yanan Orman
Alanları İçinde
Elektrik Kaynaklı
Yangınların Payı

27%

2021 Yılı Yanan Orman
Alanları İçinde
Elektrik Kaynaklı
Yangınların Payı

TEDAŞ/21 Dağıtım Şirketi

Yatırım

2008 yılı TEDAŞ yatırım bütçesi* **\$1.459.410.903,22**, 21 Dağıtım Şirketinin 2024 yılı yatırımları toplamı** **\$1.255.525.224,80**

Abone

2008 yılı TEDAŞ abone sayısı **29.110.892**, 2024 dağıtım şirketleri abone sayısı **50.692.800**

Personel

2008 yılı TEDAŞ personel sayısı **26.574**, 2024 dağıtım şirketleri personel sayısı **26.846**

Sonuç

Özelleştirme politikalarının iddiaları hayat tarafından yalanlanmıştır.

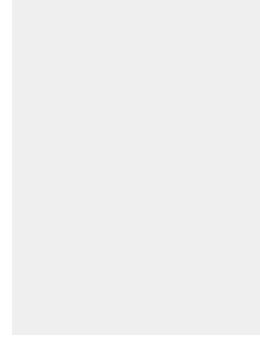
Özelleştirmeler fahiş zamlar sonucu enerji yoksulluğu yarattı.

Verimliliğin mülkiyet sahipliği ile bir bağı yoktur.

Elektrik enerjisi alanı piyasa yapısı içinde teknik olarak dahi idare edilemez.

04

Öneriler

Kamusal Bir Dönüşüm İçin Çözüm Önerileri

Özelleştirmeler

Elektrik enerjisi alanında, üretimi, iletimi ve dağıtımıyla dikey entegre bir kamu tekeli tekrar kurulmalıdır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu

Bugüne dek yurttaşların değil, enerji şirketlerinin hak ve çıkarlarını kollamak üzere çalışmış Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu kapatılmalıdır.

Kamusal Bir Dönüşüm İçin Çözüm Önerileri

Birincil Kaynaklar

Doğal çevreyi ve toplumsal yaşamı olumsuz etkilediği saptanan tüm santrallerin (termik, jeotermal, hidrolik, biyo-kütle vb. kaynaklılar dâhil) faaliyetleri durdurulmalıdır.

Enerji Yoksulluğu

Enerjinin bir insan hakkı olduğu gerçeğinden hareketle, sayıları her gün çoğalan enerji yoksullarına yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak kadar su, elektrik, doğal gazın ücretsiz temin edilmesi sağlanmalıdır.

Kamusal Bir Dönüşüm İçin Çözüm Önerileri

Fosil Yakıtlar

Enerji politikalarında ciddi ve radikal bir değişikliğe hızla gidilerek elektrik üretiminde fosil yakıtların payı düşürülmeli; yenilenebilir enerji kaynaklarının payını ciddi oranda artırmaya yönelik politikalar, kamusal planlama anlayışı ile toplum çıkarlarını gözeterek ivedilikle uygulanmalıdır.

Türkiye Planlama Kurulu

Bütün bunları koordine etmek için Türkiye Planlama Kurumu mutlaka kurulmalıdır. Bu kurum enerji sektörünün bütününü, doğalgazı, petrolü, elektriği tek elden, kamu tekeli şeklinde inşa edilirken, planlamanın da tek elden yapılmasını sağlayacaktır

Teşekkürler